

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Toviariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Toviariš izbaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . 5— "
četrt leta . . . 2:50 "
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Narocnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Toviariša
v Ljubljani.

Poština hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Sistem!

Slično kakor v nemškutarski dobi nekeč nemški deželni vladajoči faktorji, so sedaj klerikalni deželni vladajoči faktorji započeli najširšo korupcijsko gonjo napram učiteljstvu. Sistem so si pač uredili tako, da si na eni strani pomagajo na podlagi svojega oficioznega glasila „Slovenca“ in drugih manjših zakonitih lističev, katere varuje imunitetna čast raznih državnih poslancev; na drugi strani na podlagi višjih šolskih oblastev, ki po večini na podlagi izjav po listih in raznih demagogih naščuvane ljudstva izvaja konsekvence ter „službeno“ prestavlja, disciplinuje in preganja učiteljstvo. Na tretji strani pa tajno, s pomočjo „Slomškove Zveze“ beranta za službe in v pre mnogih ozirih dela očitno krivico dobro kvalifikovanemu in vestnemu uradniku — učitelju.

Gospoda moja! Kako vplivajo naravnost lažnjiva poročila klerikalnih „hujskarskih“ časnikov in vseh zakonitih lističev, ki blatijo in ščuvajo ljudstvo zoper učiteljstvo, o tem bi vedel povedati marsikateri učitelj na deželi, zakaj ljudstvo besni napram učiteljstvu, ono se ga ogiblje in celo vpliva na svojo deco, tako da taki vplivi prihajajo čisto čez šolski prag in prinaša otrok s seboj od doma nezaupljivost in mržnjo do učitelja in vsega, kar mu ta nudi. S tem so čisto združeni učni uspehi! In če se vprašamo: od kod in iz česa izvira vse to? Spoznamo, da so temu krivi razni demagogi slovenskega naroda, ki osebno in po časopisju ščuvajo naše ljudstvo zoper učiteljstvo; je pa temu kriva tudi naša deželna vlada, ki posredno in neposredno podpira to početje. In končni cilj te gonje ostaja ta, da podli obrekovalec prično kričati proti učiteljstvu: „Ljudstvo vas ne mara, ono ni za vas zavzeto, zato ker nočete delati zanje!“

Konec vseh koncev pa nastane ta, da prično listi in klerikalni poslanci trditi, da spoznavajo potrebo regulacije gmotnega stanja učiteljstva, da se pa ne upajo tega storiti, ker

ljudstvo ne bo zadovoljno s tem. Zakaj ne bi bilo ljudstvo zadovoljno s tem? — Zato ker je ljudstvo naščuvano; zato, ker mesto pojasnila ljudstvu o potrebi regulacije, nanovo ščuvate ljudstvo zoper učiteljstvo.

Ves sistem naše žurnalistike in širjenja javnega mnenja je tako skrajno podel, da je naše ljudstvo že prepojeno s tem duhom in se nam bo kmalu bati prikazovanj posledice takega početja. Te slučaje bomo zbrali!

Se bolj kričeči in krivični so slučaji premeščenj učiteljstva iz službenih ozirov in discipliniranja. Proti tem bomo nastopili še ostreje, ker izvirajo vsi le iz političkih ozirov in ker je njih ozadje vedno le politički moment kakega klerikalnega poslanca. Znan nam je slučaj, da se neki klerikalni poslanec posebno boji učiteljstva, ker si domneva, da so mu za mandat najbolj nevarni učitelji. In zgodilo se je, da je bilo ravno v njegovem okraju največ disciplinarnih slučajev, in če ni šlo disciplinarnim potom, se je spravil oni učitelj službenim potom iz njegovega okraja na — varen kraj.

Seveda je znal povsod sam si pripraviti tla za premeščenje in je isto večinoma uprizoril s pomočjo gonje ljudstva. Učitelj, ki ima vseh svoje delavnosti preveč političkega vpliva, ta mora proč; to je geslo tega klerikalnega poslanca. Da je pa pri tem izposloval premeščenj dobro kvalifikovanega pedagoga, to mu je bila stranska stvar, saj tu je imela odločevati politička strast in politički moment, ne pa blagor šolstva in ljudstva.

Nevarnejša od teh sredstev je pa tajna agitacija na podlagi služb in tajna pogajanja za službe. S tem sistemom se uvede med učiteljstvo nezaupnost in nedelavnost v službenem oziru. Če se službo že prej odda nego se razpiše in to enostransko, potem ni več govora o zaupnosti in verodostojnosti, ki bi jo moralo imeti učiteljstvo napram šolskim oblastvom. Če se tajno pisari in stavi pogoje prosilcu, da prejme službo, le če menja prepričanje, potem ni več govora o že itak

diskreditirani tajni kvalifikaciji, ki jo ima prosilec kot učitelj. Če ima terno prej sestavljeno „Slomškarija“ nego odločujoči faktor, potem je konec pogovora o poštenosti, pravičnosti in nepristranosti! Da se pa na tak način uvaja med učiteljstvo denunciantstvo, nevestnost in se resnejšemu in pridnejšemu učitelju odvzame vse zasluge, ki jih ima v službenem oziru, to pa mora dovesti učiteljstvo končno do zane-marjenja in nevestnosti v službenih poslih.

O, le vzgajajte in pridobivajte si na ta način pristašev, boste videli, kako daleč boste se privedli šolstvo! Nikakor se ne čudimo, če se danes učitelj ukvarja s katerokoli stroko bolj ali pa popolnoma lenari, kakor s stanovskimi stvarmi, če ve da nima pričakovati od svojega dela drugega nego preganjanje, preziranje in zapostavljanje!

Da, slavna deželna vlada, posledice korupcijskih sredstev postanejo lahko usodepolne. Večini slovenskega učiteljstva se godi tako danes na Kranjskem in njega delo ubija sistem gospodarja!

To je sistem, ki uniči lahko napredek našega ljudskega šolstva, ki postane lahko usodepolen za naš narod, če se mu ne bo z vso silo uprlo napredno učiteljstvo in z njim najširša javnost. Pripravljeni smo započeti v tem oziru najskrajnejši boj in ga izvesti. Deloma je snov že izbrana, druge slučaje pa še zberemo do najmanjše podrobnosti. Pripravljeni smo ubiti nasilje našega klerikalizma s pomočjo najširše avstrijske javnosti. Sistema mora biti konec ali pa pričnemo razširjati najpodrobnejša odkritja nemoralnega početja slovenskih klerikalcev in njih nasilja na slovensko učiteljstvo.

Ne zahtevamo drugega, nego poštenja in pravice!
Svetozor.

Ali ste že našemu listu pridobili novega naročnika? — Ako še ne storite to takoj!

Koroška tragedija.

... rod za rodom gine,
to povest je domovine."

Ponemčevanje na Koroškem vidno napreduje. Nekdanji sedež slovenskih vojvod — Gospa Sveta — je bil pred 25 leti še slovenski kraj, danes je od Gospe Svete potisnjena narodnostna meja daleč proti jugu in nekdanji sedež slov. vojvod je danes v popolnoma nemškem okraju. Na otoku Vrbskega jezera pri Celovcu so govorili še pred 10 leti nekateri slovensko, danes ne razume od prebivalcev otoka nihče slovenski. Stari so izumrli, mladi se pa niso naučili slovenske govornice. In tako bi lahko našli stotine krajev, kako se pogrezamo v nemško morje.

Važen kraj je Velikovec. Nemci sami ga imenujejo ključ do slovenskega dela Koroške. Da si Nemci vse prizadevajo, da bi si Velikovec ohranili in iz njega prodirali v slovenski del dežele, je umevno samo ob sebi. Da je njihovo delo, žal, le uspešno, kaže, da smo Slovenci v zadnjih mesecih podlegli kar v treh občinah pri Velikovcu, namreč v Grebinju, Vobrah in na Rudi.

Branik slovenstva v mestu in okrog Velikovec je „Narodna šola“ družbe sv. Cirila in Metoda v št. Rupertu poleg Velikovec. Ko bi te šole ne bilo, bi bila slovensko narodnostna meja potisnjena že čez Dravo. Ta „Narodna šola“ je seve Nemcem trn v peti, a nam Slovincem bi morala biti punčica v očesu. Skrbeti bi morali za njo ter jo podpirati, kolikor bi največ mogli. Z „Narodno šolo“ v št. Rupertu stoji in pada Slovenstvo na Koroškem. Pisati o pomenu te narodne šole, je pač odveč.

Šolo vzdržuje družba sv. C. in M. ter si prizadeva, da jo okrepi in izpopolni. In če bi družba sv. C. in M. za Koroško ničesar drugega ne storila, kakor da vzdržuje to „Narodno šolo“, bi jej morali biti hvaležni vsi koroški in izvenkoroški rodoljubi. — Šolski vodja te šole

LISTEK.

Pisma iz onstran groba.

Piše pokojni Afron Voljniš, priobčuje Florijan Svon.

IX.

Kakor razvidiš iz teh mojih pisem, se v tej novi deželi prav dobro počutim. Bazvedrila imam mnogo, in tukaj niti govora ni o onem dolgem, zehajočem času, ki vas zemljane dostokrat mori kot ona mora, ki ji ljudstvo riše morske pete, da ji zabrani vhod v svoje spalne sobe. Ravno včeraj je minilo leto, odkar sem se rodil v to novo deželo. Čas beži kakor bi bil iz kafre. Moji dragi so zaradi tega plačali zame črno mašo, ki jo je mestni župnik čital v cerkvi sv. Izidora za pokojnega Afrona.

Točno ob 9. uri zjutraj so se zbrali sorodniki, prijatelji in znanci, da izmolijo en očenaš ali dva za grešno dušo prominulega.

Na oltarju je gorelo šest rdečih sveč. Sredi cerkve je stala prazna rakev, pogrhnjena s črnim prtom.

Na rakvi je stal križ. Pred križem je ležala mrtvaška glava, in pred njo je cerkovnik

položil navzkriž dve mrtvaški kosti. Na koro so zapele orgle v molakordih „Requiem“.

Ko je mašnik koncem maše zapel „Requiescant in pace!“ sem mu tudi jaz tiho odgovoril: „Amen!“

Iz dveh duplin v mrtvaški glavi, kjer je nekdanj dvoje živih oči oznanjevalo življenje, je gledala po cerkvi tožna minljivost.

Izpod koščene zgornje čeljusti, v kateri je manjkalo že polovico zob, se je porogljivo režala in obenem zmagonosno smejala smrt. Z njo pa sem se zasmel tudi jaz. Zakaj tudi ne? Saj sva isti dan oba slavila vsak svoje zmagonosno slavje. Smrt je slavila propad in minljivost človeka, a jaz sem slavil obletnico rojstva v novo življenje. Dolgo sem stal pred molče govorečo lobanjo, zamišljen v čase preteklih dni in še bi bil ostal, ko bi ne prišel župnik, da odpoje pred krsto žalobni „Misereere“ in „Dies irae dies illa...“

Ko sem se ozrl po svojih, sem videl na njih obrazih duševno bol in žalost. Jaz pa sem bil vesel, da sem prost zemeljskih okov. Po maši so se razšli potrtega srca vsak na svoj dom po svojem opravilu, jaz pa sem se povzpela nazaj v deželo pomladi in življenja, da slavim s prijatelji svoj rojstni dan.

Iz te dežele vedno pomladujočega življenja vam kličem:

V tostrane dalje naj teži srce,
v življenje dalje, bratje, ni strasti,
tu nam pomladni dih uteši vse gorje,
tu žije žitje brez boli
Z veselim srecem, polnim žarkih nad,
naprej v dolini solz korakaj vsak,
saj tostran groba se poraja v pomlad,
promine bol, ko mine mrak!

Tvoj

Afron.

X.

Omni miraculo, quot fit per hominem,
maius miraculum est homo.

Sv. Avguštín.

Največja zagonetka za človeka je človek sam. Akoravno pa je vsak človek sam sebi najbližji, vendar je jako malo zemljanov, ki se zanimajo, da bi to zagonetko rešili. Ostane li človek za človeka v istini večni gordijski voz? Ne, zakaj pride čas, ko se bo tudi ta voz razvozal in če ne pride prej, ga presekla smrt za vsako posamezno bitje. Čeravno pa se bo rešila ta zagonetka, bo ostalo vendar še vedno vprašanje: „Od kod sem in kam grem?“

Kakor se dandanes še mnogi čudom čudijo čudežem, drugi jih zopet zametujejo, tako bodo tudi še nadalje, zakaj priroda je neizčrpna posoda znanosti in vede.

Debelo boš gledal, ko boš videl natisnjeno besedo čudež. Li pa Ti veš, kaj je čudež? To Ti pove sv. Avguštín: „Čudež se ne stvori v protislovju s naravo, ampak v protislovju s tem, kar nam je o narodi znano. Čudež ni nikakor protinaravni ali nadnaravni pojav, ampak je čisto naraven, le za nas še nerešen, čisto nedolžen prirodni problem.“ — Tak naraven pojav sem tudi jaz za Tebe. Ker ustvarjam v Tebi protislovje s Tvojim razumom, sem pač za Tebe čudež, akoravno nisem jaz nič drugega kot Ti v naravi. Pojav si Ti, pojav sem jaz, oba sva le naravna pojava v naravi, vsak v svojem elementu. Razlika je le ta, da živiš Ti v budočem stanu v svojem in jaz v svojem svetu. Vprašaj, če je mogoče, da obstojita dva svetova. Da, dragi prijatelj. Ti živiš kot bitje, ki pripada po fizičnih silah v prostoren, snovni svet, a obenem živi Tvoj duh v tostranem svetu, kjer biram jaz sedaj. Človek je dvojni. V njem se njegovo enotno bitje očituje zdaj kot „Jaz“ osebe in kot „Jaz“ tostranega višjega subjekta.

